

MIKLYA LUZSÁNYI MÓNIKA

Fehéren fehér

Csak megállt a kapuban, a csengőt kereste. Nem szólt oda előre, nem jelzett, nem is jelezhetett, hiszen akkor, a nyolcvanas évek közepén nem volt internet, mobiltelefon, de még vezetékes is csak keveseknek, abban a kis ormánsági faluban, ahol a vén szövőasszony élt, tán csak az orvosnak, párttitkárnak, a tanács- meg a téeszelnöknek, esetleg még a körzeti megbízottnak, de neki csak a rendőrörsön, odahaza biztos nem. Nem volt hát hova szólni, csak állt a kapuban, ismeretlenül, háta mögött a Dráva, aminek a nevével mindig nagy csend lett otthon, ha a babáinak gajdolta a mondókát: *Duna, Tisza, Dráva, Száva, be nem áll az Ilka szája.*

Városi lányként kereste a csengőt, de hiába, minék is, a kis fekete puli jelzett, csaholt, mint az eszement, ő meg hátrált a kaputól, nem ismerte még a pulikat, nem tudta, hogy nincs mit félni tőlük. Az öregasszony előterebélyesedett a hátsó konyhából, nem nyitott kaput, úgy méregette a lányt, félrehajtott fejvel, még ellenzőt is tartott tenyerével a szeme fölé, hogy jobban lássa, ne vakítsa el a szemét a lebukófémben lévő nap.

– Szünni jöttél? – kérdezte aztán.

A lány bólintott. Elakadt a szava, pedig egyébként beszédes volt, de most nem tudta, mit mondjon, idétlenül vette volna ki magát minden, pedig hogy eltervezte, hiszen hivatkozhatna Szoffi nénire, aki maga a tekintély a pécsi néprajzosok között, vagy a Népi Iparművészeti Tanács Nagyasszonyára, esetleg beszélhetne arról, hogy hajnalban indult stoppal az ország másik végéből, fáradt és álmos, most nem akar mást, mint letusolni és aludni, de nem jött ki szó a torkán, még a nevét sem tudta kinyögni, semmit, csak bólintott, szünni jött, igen.

Meglepően friss mozgású volt az öregasszony, legalábbis az életkorához és a súlyához képest, mintha nem lenne rajta legalább plusz ötven kiló, könnyedén járt, szinte lebegett, hogy kimondhatatlanul kövér, csak abból látszott, hogy túl sokat töltött ki a rendelkezésre álló térből. A lány ezen nem csodálkozott, mamuska is ilyen volt, széles mellére ölelte, amikor a tata hazahozta a gyereket az oviból a triciklijén.

– Én kicsi árvám – mondta mindig, pedig dehogy is volt ő árva, az árváknak gonosz mostohájuk van,

neki meg volt rendes anyukája, igazi királynő, arany-sarkú, kopogós cipőben jár, zöldre festi a szemhéját, vörös haját magas kontyba tupírozza fel. Hogy lenne már ő árva, de tiltakozni sose tudott, mert mamuska mindig meglepetéssel várta, mikor mivel, de a kedvencével mindig, tejszínhabos eperrel, birsalmasajttal vagy éppen lángolt kolbásszal, mert azt is szerette nagyon a gyerek, meg a túrós csuszát, tepertővel, úgy várta minden nap haza mamuska az oviból, mintha tudná, nem sokáig lehetnek ők már együtt, örömmel minden nap, minden közös délután. Mamuska volt ilyen tündérléptű, nagykövér asszony, mintha más testben élne, mint ami valójában jár neki, mintha az a nagy lelke töltené ki a rendelkezésre álló teret, nem a csont, a hús, a felhalmozódott zsírszövetek. A lány tudta hát azonnal, amikor elindult az öregasszony után a bontott téglával kirakott, töredezett kerti úton, hogy hazaért, de biztos volt abban is, hogy nem lesz könnyű dolga, próbára teszi az öregasszony, hogy megtudja, kiérdemli-e a szeretetét.

Három szövőszék volt felvetve a házban, de ő sokáig csak kettőről tudott, egy állt a szobában, azon szőtt az öregasszony, neki a konyhai maradt, abba ültette bele, ezerkétszáz szál volt azon felvetve, nyolc nyüstbe fogva, százötven szál minden egyes nyüstben, megremegett a lába, amikor meglátta, fehéren fehér vászon, az Árpád-kori sírokban találtak hasonlót, nem szövi ezt már senki, csak ez a vénasszony, itt, a Dráva szegletén. Ez hajtotta ide az ország másik végéből, megtanulni, amíg még lehet, ne vigye magával a sírba a tudományát. Mikor először beült a szövőszékbe, beleszédült, sose szőtt még vásznat, nem látott még ennyi felvető fonalat, elképzelni sem tudta, hogy lehet közöttük kiigazodni. Lábítóhoz is kettőhöz szokott, de megtanulta gyorsan kezelni a nyolcat is, szépen nyitották a szádat a lábító, futott közöttük a csónak, senderült a vetülékfonal, megtanulta a minta kottáját is hamar, olyan ez, mint a muzsika, mintha orgonán játszana, tudta, mikor hányadik lábítót kell lenyomni, hogy ne hibázza el a kottát, hogy kiadja a szövet a mintát. Pedig nem volt egyszerű, mert a fehér felvető között alig is látszott a fehér vetülék, de a mintázással nem lett volna baj, egyszerűen látta, érezte, hogy mi következik, csak valahogy rossz volt a felvetés, gyenge a szálminőség, alig szőtt le néhány sort, már elszakadt egy felvetőszál, néha több is, és ő kereshette az ezerkétszáz között, ujjai közé fogta a szál végét, úgy vezette végig, hogy megtalálja a párját, aztán csomózta szorosra, takácssomóval,

mert az nem enged, akárhogy is veri a bordával az anyagot. Baj akkor volt igazán, ha a nyüstből is kibújt a szál, azt megtalálni szinte lehetetlen, százötvenszer nyolc szál, néha több órát is eltöltött azzal, hogy újra-fűzze az elszakadtat, és csak amikor újra visszaült szőni, jött rá, hogy nem sikerült, nem jön ki a minta, szaggathatja el újra a saját kezével, fűzheti ki a nyüstből, keresheti, vajon hova tartozhat, honnan szakadt ki az az egy az ezerkétszázból. Volt, hogy sírt is dühében, verte talpával a döngölt padlót, nem igaz, hogy nem találok, nem igaz, hogy nem látom, hova tartozik. Az öregasszony nem segített, csak az elején, akkor megmutatta, hogy kell javítani a szálakat, feszesen tartsd a széleket, úgy könnyebb, aztán magára hagyta, szenvedjen vele, ha akar valamit.

Egy hétig dolgozott, szőtt reggeltől hajnalig, mégsem haladt, mert egyre csak elszakadtak a felvető fonalak, a minta lassan rajzolódott, fehér lélekmadár, sose ér a végére, sose fejezi be, pedig alig egy zseb-kendőnyi az egész. A szövőszéken feszes rendben álltak a hosszanti felvetőszálak, de a lány tudta, ez csak a látszat, ha megeresztek a hengert, végeláthatatlan lencsázak kuszasága lesz az egész, keret kell neki, tartás, meg kell feszíteni jól, pattanásig. Végig tudta volna vezetni az összes szálát, kitapogatni az ujjá hegyével, érezte a pórusaival mindenkiét, az anyját, mamuskáét, tatáét, Kálmán vagy István bátyját, de még Incikéét is, ismert minden göböt, csomót, minden szálszakadást, tudta, hol, mikor és miért ereszkedtek meg a vetülékfonalak, ismerte a nyüstöket is, hogyne ismerte volna, a családi legendárium megőrizte az államosítást, a hadifogságot, a régi birtokokat, meg persze az olajütőmalmot és az úri szabóságot, ami miatt aztán kuláklistára került az egész család. Hiába voltak feszesen befűzve a szálak, hiába tudta fejből a kottát, mégse jött ki a minta, mert szakadt a szál, menthetetlenül elszakadt, és ő hiába veszi ujjá hegyére a múltat, hiába követi végig a szálakat, az apját nem fogja tudni megtalálni soha. Pedig kereste, reggeltől hajnalig, alig is aludt néhány órát,

de még abban sem lehetett biztos, hogy itt úszott át a Dráván, ki tudja, talán mégis, Jugó felé könnyebb volt szökni, mint a nyugati határnak. De a Dráva már mindennek a vége volt, neki legalábbis, meg az anyjának, az apjának persze nem, de ez most nem számít, az elejét kell megkeresnie mindennek, ahhoz, hogy a végére jusson, hogy megértse a nyüstöket, amikből kitepte magát, amiért itt hagyta az anyját, aki nem szökött vele, mert ezer szál kötözte ide, többek között ő is, a gyerek, aki alig volt hároméves, nem lehet egy ilyen kicsivel két határon szökni, aztán mamuska, akiről akkor derült ki, hogy csak néhány éve van hátra, tata, aki lángost hordott a piacosoknak, pedig ipszilonnal és th-val írta a nevét haláláig, Kálmán és István bátyja, akikből sohasem lett király, de még valódi herceg sem, és persze Incike, akinek meg sem kellett volna születnie, nem hagyhatom itt a családomat, akármennyire is szeretlek. Az apját nem érdekelték az anyja nyüstjei, csak a sajátjai, amikből ki kell tépnie magát, és átúszott a Dráván, vagy a fene se tudja, az is lehet, hogy szárnyra kelt.

Alig tenyérsnyi vásznat szőtt azon a héten, szárnyaszegett a lélekmadár, az öregasszony mégis elégedett volt vele, persze nem mondta, de indulás előtt bevitte a tisztaszobába, ahol a harmadik szövőszék állt, felvetve olyan finom pamuttal, mintha csak selyemszál lenne.

– A szemfedőm – bökött fejével a fehér mintás vászon felé –, valakinek meg kell szünnie ezt is – nézett a lányra, aztán, mint aki megszégyellte magát, már hajtotta is kifelé a szobából. – Ha legközelebb jössz, már ebbe ülsz – mutatott a második szövőszék felé. – Ebbe könnyebb szünni.

A lány bólintott, és kilépett a kapun. Az öregasszony nem kérdezte, mikor jön legközelebb, de mindegy is. Nem az számít, hogy mikor, hogy honnan, hogy ki küldte, mindegy, mekkora utat tesz meg, még a neve se számít, csak az, hogy szünni jön, fehér felvetők közé vetni a fehér gyászt, tartani a széleket, követni a mintát, és figyelni, hol szakad a szál.